

Ernest
BERNEA

MEDITAȚII FILOSOFICE
NOTE PENTRU O FILOSOFIE INACTUALĂ

PRECISIA

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI CIPRIAN VOICILĂ

---

pagina 5

Volumul *Meditații filosofice* este primul din seria operelor complete pe care editura Predania va încerca să o publice, o întreprindere inedită în cultura română.

Ernest Bernea (1905–1990) este o figură marcantă a generației de intelectuali din perioada interbelică. Format la școala unor nume mari ca Nae Ionescu, Martin Heidegger, Marcel Mauss, a fost filosof, etnolog, scriitor, publicist, membru al Școlii Sociologice de la București, întemeiată de Dimitrie Gusti.

A lăsat urmașilor, în cel mai tradițional sens cu putință, câteva zeci de manuscrise de sertar, nepublicate încă, având un conținut variat ca tematică și stil (tratate de filosofie, sociologie, pedagogie; romane, poezie, poezie în proză, critică literară, etnografie, etnologie, eseistică, articole apărute în presa vremii), dar unitar ca viziune: conservatoare – ar spune unii, creștină, o numim noi –, organică, care surprinde într-o manieră inconfundabilă fundamentul creștin al civilizației noastre tradiționale.

Reflecțiile cuprinse în cartea pe care o propunem spre citire și meditație publicului sunt variate și vii. Este uimitor curajul cu care Ernest Bernea scotea la lumină întunecimile comunismului, în plină epocă ceaușistă, intuind curentele culturale care vor dezrădăcina, în mare măsură, temeiurile creștine de viețuire, peste doar douăzeci de ani: freudismul (care este, de fapt, un pansexualism satanic, receptat necritic de masse); feminismul; umanismul atheu; civilizația tehnicistă – care îl reduce pe om la stadiul de unealtă; idolatrizarea trupului, în paguba duhului; democrația ca formă carentă de guvernământ și ca expresie a masselor; într-un cuvânt, desfășurarea viețuirii omului în sfera lui „a avea,” nicidecum în orizontul lui „a fi.”

Am păstrat, spre dulce aducere aminte, forma interbelică a unor cuvinte: filosofie, izvor, poesie etc, dintr-o vreme în care ființa încă mai sălășluia în limbă (Heidegger). Avea să vină duhul proletar, uniformizator al comunismului, care va înlocui graiul românesc cu o limbă de lemn ale cărei trosnituri le mai auzim și astăzi.

CUVÂNT ÎNAINTE ERNEST BERNEA

---

pagina 9

Între anii 1938–1948, am folosit așa-numitele „caete de însemnări,” unde am trecut în ordine cronologică poezii, poeme în proză, însemnări din viața personală și chiar unele eseuri de știință și filosofie.

Datorită unor împrejurări vitrege, aceste caete în volum de 1200 pagini, au fost pierdute. Numai o parte din ele au văzut lumina tiparului. Atunci când viața și-a reluat un curs normal, adică în anul 1963, am folosit aceste caete de însemnări numite „caete intime,” care și ele nu erau propriu-zis un jurnal, dar de astă dată cuprinsul lor avea un caracter mai precis, alcătuit din trei categorii formale: însemnări intime, poeme în proză și scurte meditații filosofice. În primul caet al acestei noi serii, au fost reconstituite unele note, după pagini răslețe mult mai vechi, rămase în manuscris.

În paginile de față, am adunat laolaltă numai meditațiile filosofice, ordinea prezentării lor rămânând cea cronologică. Dacă prin această ordine notele pierd ca sistem, ele câștigă ca autenticitate și prospețime deoarece, în acest fel, exprimă mai

mult din problemele puse unui om de către viața contemporană; le-am numit inactuale mai mult prin soluții, nu prin tematică – pe care o credeam foarte actuală.

Ordinea cronologică nu a înlăturat complet ordinea logică – viața având și ea logica ei –, deoarece ele apar continuu în grupe organice, așa cum condiția exterioară le impunea și cea interioară le trata. Judecate după modul cum aceste note au luat naștere, conținutul lor poate fi numit *o filosofie în act*.

Alături de volumele de eseuri și mărturisiri mai vechi, paginile de față sunt un material premergător unor sinteze filosofice, astăzi în lucru, care cer timpului îngăduința de a fi terminate.

Octombrie, 1975 – București

MEDITAȚII 01-33

---

pagina 14

01 | SETEA DE ABSOLUT

Biruința adevărată vine atunci când omul caută permanențele; fără un punct de sprijin sigur, el nu poate dăinui. Descoperind primul principiu, omul se descoperă în acest fel și pe sine, propria sa ființă, sensul și frumusețea sa.

Cel ce iubește lumea cu adevărat, acela iubește izvoarele ei, cel ce a înlăturat vălul aparențelor, acela a descoperit esențele și calea tuturor bucuriilor. Setea de absolut, de perfecțiune și permanență, este aspirația cea mai înaltă, căutarea de totdeauna a omului. Ființa sa fragilă, și uneori maladivă, poate ajunge pe această cale la suprema înflorire.

(25.III.1965 – Tohan)

02 | RUDENIA SPIRITUALĂ

Sunt oameni pe care îi descoperi deodată; e un fel de rudenie spirituală care se descoperă pe sine.

Și așa, lucrurile nu apar, însă, lipsite de gravitate. Melodia tristă a singurătății se transformă într-o stare de tensiune simfonică.

Oamenii se caută, dar nu se regăsesc ușor; apropierile, de cele mai multe ori, sunt întâmplătoare, nu din chemare. De aceea și cele mai multe dintre căsătorii sunt nefericite.

Numai corespondența de structură, de viață interioară, poate duce la o fecundă vibrație, la o dura-

bilă unitate a două fapte omenești.

(27.III.1965 – Tohan)

03 | ALEGERE

Lucrurile ne sunt date într-un fel sau altul, bune sau rele; ne sunt date, dar nu întotdeauna impuse. Privește direct toate, lumea și viața; privește direct și curat cu sufletul limpede spre a nu-ți altera înțelegerea. Judecă netulburat, alege și hotărăște. Ești om și ești liber să-ți manifesti natura pe căile deschise creației.

Judecata și alegerea sunt definatorii naturii noastre morale; prin practicarea lor, spui ceva din măreția vieții.

(4.V.1965 – București)

04 | CINE FACE BINE

Cine face bine colaborează la înfrumusețarea universului. Viața are căi multiple; poți merge într-un fel sau altul, dar ești om deplin printr-o atitudine afirmativă.

Cine face bine, manifestă partea divină din el. În om sau în lume stăruie permanent ceva din prospețimea aurorei, dar nu toți suntem conștienți pentru a o putea valorifica. Binele este fiul Soarelui, a luminii care biruie, al drumului deschis.

(6.V.1965 – București)

05 | GÂNDURI

Încerc să uit ultima lovitură a destinului și mă prefac un înțelept; caut rațiune acolo unde spiritul este izgonit.

Oameni, oameni, cine sunteți și ce vreți?

M-am deschis vouă cum m-am deschis lumii întregi, cum se deschide floarea către Soare în diminețile de vară.

Ce-mi spune ziua de azi și cea de mâine? Poate sunt prinse în cele de ieri. Am crezut că pot birui capul plecat, că moartea se va ascunde privirii mele. Se topește gândul în care am crezut și moli-ciunea durerii mă chinuie.

E cineva care pleacă și mă lasă singur.

(12.V.1965 – București)

06 | OMUL ȘI FILOSOFIA

Filosofia e cea mai umană dintre disciplinele spiritului; ea ocupă centrul activității noastre cu direcții către cosmos și absolut, încercând să închege o formulă a universalității noastre. Filosofia umanistă este capitală prin poziția acestei apariții ciudate care este omul; omul e la o răscruce, la o interferență a existenței.

Natura și destinul omului angajează domenii și probleme de o mare și dramatică complexitate, ceea ce dă filosofiei accente de mare noblețe.

07 | O NOUĂ FILOSOFIE

Noua filosofie are de rezolvat problema vieții personale, în fața aceleia colective, aceleia obiectivate, care sub diverse forme s-a instalat în secolul nostru.

Este necesară o reconsiderare a datelor și formelor, stabilită o ierarhie și ordine, care să satisfacă toate dimensiunile vieții umane și a destinului său propriu.

O sinteză filosofică, care trebuie să fie, în primul rând, o filosofie umanistă, va putea răspunde nevoilor omului contemporan, sfâșiat de atâtea contradicții, dacă va cuprinde întreg câmpul de experiență la care este astăzi supus, în perspectiva universalității și permanențelor sale.

(4.XII.1965 – Tohan)

08 | CALITATEA OMULUI

Prin calitatea noastră materială, suntem la nivelul tuturor făpturilor terestre; facem parte din aceeași lume, ne naștem și murim după aceleași legi care întrețin economia universului.

Prin calitatea noastră spirituală, noi putem fi sub nivelul celorlalte făpturi, ca o condiție dată definitiv, pentru că avem deschis drumul negației, dar putem fi și deasupra lor pentru că ne este deschis drumul creației.

Prin puterea spiritului, însăși natura materială, prezentă în noi sau dincolo de noi, se amplifică, se încarcă de alte semnificații, în așa fel încât ea poate deveni prilej de plenitudine și bucurie.

(4.XI.1965 – Tohan)

09 | UNICITATEA MORȚII

Unicitatea morții unui om vine din unicitatea fapturii sale ca natură și spirit.

E foarte grav că făptura sa fizică se topește-n univers, dar e și mai grav că făptura sa spirituală nu mai există decât în amintire.

Absența omului concret și viu ucide iradiația directă prin prezența activă, lăsând loc memoriei, care este doar un clișeu.

(28.X.1965 – București)

10 | DRAGOSTE ȘI MOARTE

Fiecare din noi moare, în parte, prin pierderea ființei iubite. Prin moartea ei, a termenului care făcea cu putință dragostea și prin dragoste plinătatea existențială, fiecare dintre noi simte un pas în adânc.

Dispariția ființei iubite ne consumă pentru că, prin această dispariție, moartea devine din virtuală, actuală. Moartea e o prezență activă abia în acest moment; până atunci e doar o posibilitate deschisă.

Prin poziția și natura sa intimă, omul nu aderă la moarte, dar o poate experimenta în multe moduri. Când vine și sparge unitatea androgenă, ea alterează echilibrul și afirmația a tot ceea ce ne aparține, până la locul unde ne sunt izvoarele vieții.

(28.X.1965 – București)

11 | MOARTEA

Moartea este un mister, dar nu e de sine stătătoare; e funcție de viață. Moartea are imperiul ei și legea ei, dar nu poate acoperi existența.

Moartea aduce liniștea existenței individuale, dar o aduce cu prețul negației, tulburând în acest fel echilibrul lumii.

Lumea noastră înseamnă „a fi”; durata ei înseamnă dragoste și creație.

(20.XI.1965 – București)

12 | JOC DESPRE MOARTE

Moartea are în ea contradicția: există prin neființă; ea vrea să fie, dar nu este decât ca posibilitate. Cum să fie, dacă domnește în imperiul lui „a nu fi!” Ea biruie doar aparent, prin accident.

Moartea apare ca non-existență, de aceea când tinde să fie, nu poate fi. Moartea apare ca ceva neconsistent și nelogic.

„A fi” înseamnă afirmație, iar moartea înseamnă negație. Moartea nu poate să „existe” pentru că în acest fel contrazice nu numai existența a ceea ce este, dar contrazice însăși principiul ei: neființa.

13 | MOARTE ȘI CREAȚIE

Luptăm împotriva morții din condiție, din destin, pentru că moartea e implicată în condiția noastră umană.

Trăind instabilitatea în toate modurile ei, trăind continua trecere a lucrurilor, noi vrem nemurirea; în fiecare formă, în fiecare relație, în fiecare act, noi căutăm să învingem prezența morții.

De aceea, actul de creație vine ca o necesitate și o bucurie.

(20.XI.1965 – Tohan)

14 | DOR

Puritatea e a copilului și seninătatea a sfântului. De ce le dorim atât de mult pe amândouă? Câteodată suntem ca un iezer de munte.

Puritatea aparține inocenței, seninătatea echilibrului și amândouă substanței nealterate a vieții spirituale.

Cât de mult doresc oamenii să ajungă acolo unde lucrurile păstrează transparența începutului! E un

dor ascuns, un dor bolnav, un dor de înger, care nu se cuvine omului.

Omul simte uneori lumina împlinirii, dar nu du-rează; cine îl înfrânge?

(15.XII.1965 – București)

15 | RAȚIUNE, ÎN CE SENS?

Recunoscând puterea rațiunii, întotdeauna când vrem să facem ordine în mintea și sufletul nostru, să nu sugrumăm viața interioară, ci să o îndrumăm în sens creator.

Să căutăm echilibrul și armonia, valorificând toate resursele ființei noastre, cât mai variat și bogat, lăsând viața să-și facă jocul ei spontan, orchestrând toate elementele și forțele de care dispune.

(24.XII.1965 – București)

16 | SINGURĂTATE

Oamenii sunt universuri închise. Comuniunea nu se poate realiza, fără o trăire în celălalt, fără o dăruire către un alt eu, care e tu.

Învingem singurătatea atunci când universul personal se deschide și își depune tot tezaurul umanității sale în altă existență, cu care tinde să co-existe. Tonul minor al singurătății, și consumul pe care îl implică, o arată ca pe un preludiu al morții.

(31.XII.1965 – București)

17 | DRAGOSTEA

Omul tinde să se regăsească, să fie cuprins și să cuprindă, până în splendida unitate care îl consolidează. Calea care deschide înțelegerea, care aduce bucuria împlinirii, este dragostea. Dragostea înseamnă om deschis, și om deschis înseamnă disponibilitate. Dragostea mai înseamnă plinătate, și plinătate înseamnă dăruire, revărsare spirituală. Când vine dragostea, totul se transformă într-un îndemn la creație și frumusețe.

(31.XII.1965 – București)

18 | AFIRMAȚIE

Oamenii mici, cei meschini, trăiesc tot timpul sub sentimentul spaimii că ceva de dincolo de ei, ceva mai puternic și mai frumos decât sunt, poate surveni și anihila făptura lor împruțată.

Dimpotrivă, oamenii puternici prin gândirea și spiritul lor apar întotdeauna mai buni și mai generoși. Lumea îndepărtată și înconjurătoare le apare ca o afirmație permanentă, risipă de energie și frumusețe ce trebuie experimentată. De aceea, nimic din ceea ce nu le aparține, nu îi deranjează și nu-i umilește; pentru acești oameni totul pare că e făcut să-i stimuleze și să-i bucure.

A exista și a dura înseamnă afirmație!

(31.XII.1965 – București)

19 | NOAPTE SUFLETEASCĂ

Iată, din nou s-a lăsat noaptea, noaptea cu căderile și agoniile ei; să ne amintim, din nou, cât de fragil e omul.

Iată, din nou s-a lăsat noaptea, noaptea cu tainele și întrebările ei; să ne gândim cum să o biruim. De ce renunță omul atât de ușor la calitatea sa, la căile ce-l pot înălța și la grandoarea lui?

(8.IV.1966 – București)

20 | NEDUMERIRE

Dacă trăiești numai pentru tine în țarcul strâmt al egoismului, ești privit ca om normal și serios. Dacă trăiești pentru copii și te sacrifici familiei, ești privit ca om aparte (exagerat). Dacă trăiești pentru o comunitate mai mare, cum e poporul căreia aparții bunăoară, ești văzut ca excentric și nu rareori ți se aplică unele corecții. Dacă trăiești pentru om și umanitate, dacă lupți pentru un ideal superior și salvarea civilizației, ești văzut ca un om periculos.

O, etica noastră, etica aceea cu mână lungă, cât ne face de atenți și îngăduitori cu mizerabila noastră făptură!

(12.IV.1966 – București)

21 | CUM SE CÂȘTIGĂ LAURII

La vremea lor, Socrate a fost ucis, Dante prigonit, Pascal acuzat și Pasteur ignorat pentru că n-au corespuns mentalității din vremea lor și au încercat să aprindă o nouă lumină în orizontul atât de afumat al contemporaneității; mai târziu, istoria le-a dăruit lauri.

Avem o mentalitate care nu trădează niciodată propria noastră măsură.

(12.IV.1966 – București)

22 | ÎNTREBARE

Sunt trist pentru tine, frate, că mă îndemni numai la rău. Vrei să scormonesc mușuroaiele infirmităților morale și la aceasta, ce-mi oferi? Nici măcar platitudinea și un dulce somn.

Oamenii trăiesc și mor întristați pentru că sunt mărginiți și le e teamă de efort. Ei nu doresc să cunoască împletitura sfântă a vieții.

Pretutindeni curge fermecătoare apa vie a lumii, marile înțelesuri în lucrurile mari și mici, în larg și în preajma noastră, dar noi nu știm nimic.

De ce ucidem frumusețea?

(12.IV.1966 – București)

23 | AMINTIRI

Uneori, omul este supus unor încercări îndelungi și grele, peste puterile lui. Poveri uriașe îi apasă sufletul, dureri și lipsuri grave îi macină trupul.

Să aștepți zorile, și ele să nu vină atunci când o mare toamnă ți-a furat odihna? Să cauți lumina, și cerul să ți-o refuze când pământul îți oferă pacea lui de lut? Să întinzi mâna pentru a căpăta un sprijin, și să o tragi înapoi lovită? Ce facem noi pentru a depăși mizerabila condiție umană?

(12.IV.1966 – București)

24 | UNDE E OMUL?

Omul crede că umanitatea lui începe odată cu puterea politică, cu banii și confortul. Dar omul se lasă purtat de aparențe înșelătoare: acolo se isprăvește, dacă rămâne numai la ele. Umanitatea începe cu dragostea, cu setea de absolut și creația pe care durează întreg universul.

Unde e omul pe care îl vrem cristal, stea a cerului și crin al pământului, acel om – mândrie a creației?

(23.IV.1966 – București)

25 | MEDITAȚIE ȘI ACȚIUNE

Înțelesul vulgar al meditației este acela de lipsă de activitate. Omul meditativ este privit de că-

tre activiști ca suferind, într-un anume fel, de o infirmitate.

Această interpretare vine de la constatarea că există tipuri umane ce se complac într-o stare de reverie, de plăcută (*douceur*) evadare din realitate, stare caracteristică unui vag romantism, care a avut o mare trecere în veacul trecut.

Dar nu numai înțelesul meditației a fost falsificat, ci și acela al activității. În general, este socotit activ numai omul care se ocupă de lumea exterioară, am putea spune chiar, materială. Activitate înseamnă, după părerea obișnuită, muncă și sforțare transformatoare a realității imediate înconjurătoare; este nota caracteristică a unei epoci industriale, care a influențat toate domeniile de activitate ale omului.

Meditația este mai puțin apropiată de reverie și mai mult apropiată de sforțare; ea este o gândire în act.

Meditativul se apleacă mai mult asupra lumii interioare, a spiritului; el trăiește în intimitatea naturii lucrurilor. Meditativul este un înamorat al sensului și formelor originare.

Acțiune, în înțelesul cel mai adânc și cuprinzător al termenului, este sforțare, este experiență și creație. Acest lucru apare ca posibil, în primul rând, în ordinea spiritului. Omul de acțiune este cu atât

mai puternic, mai influent, cu cât pornește de aci. Că acesta este adevărul, ne-o spune însăși istoria, nu numai prin exemplul marilor inspirați ai religiei și artei, dar și prin oamenii de acțiune revoluționară, care au fost tipuri de meditație și vastă experiență interioară.

Nu cei ce se sforțează și stăpânesc lumea din afară, cu toate aparențele ei, ci acei care sunt puternici interior, meditativii, determină prefacerile capitale în istoria umanității. Aceasta pentru că adevărata revoluție este o naștere din nou a lumii noastre, în plin contact cu realitatea originară, cu misterul creației.

Meditație și acțiune, în acest fel, nu mai par atât de apuse, ci dimpotrivă, ele nu pot fi despărțite decât în chip artificial și nerodnic.

(25.IV.1966 – București)

26 | CEL CE AJUTĂ

Cât de ciudat e alcătuită lumea aceasta!

Cel ce-și apropie suferința altuia, cel ce pornește la drum pentru îmbucurarea fratelui, cel ce se roagă pentru frumusețea lumii noastre, acela e supus tuturor încercărilor. Uneori cu încrâncenare, alteori cu blândețe resemnată, el trebuie să dea plata dăruirii propriei sale ființe.

Priveliștea lumii noastre este uneori cu adevărat foarte tristă. Aceasta nu ne îndreptățește să cedăm. Viața omului cunoaște în cursul ei multe lacrimi, dar să nu uităm că prin filtrul lor cade lumina ca razele soarelui în curcubeu, după o ploaie de vară.

(27.IV.1966 – București)

27 | SINGURĂTATE

Singurătatea crește uneori în jurul nostru, până în limitele unei senzații materiale. Crește, crește mereu în forme și dimensiuni, până ce simți golul imens al neființei.

Trăim între oameni, mai apropiați sau mai îndepărtați, trăim în lume, o lume cu poveri și cântece, cu răstigniri și flori albe. O, matcă a frumuseții, de ce nu generezi numai lumini pure?

S-aude, parcă, cineva venind. Cine vine și de unde? E aci sau e departe? Sau, poate, nu e deloc. Sigur vine cineva, din lumea asta sau din altă lume; da, vine să ne răscumpere. Dor și vis de copil trudit.

(28.IV.1966 – București)

28 | CREAȚIE

Creația aparține umanității noastre; actul creator este un prezent care depășește etapele timpului, un prezent continuu.

Creația dă sens și putere condiției noastre și ne face să fim obârșie, generare. E imperativ ca umanitatea noastră să manifeste imaginea biblică.

Cei mai mulți dintre oameni sunt consumatori; ce trist spectacol!

(2.V.1966 – București)

29 | PREZENȚA RĂULUI

Răul este prezent în lume și noi trebuie să-l răscumpărăm pentru noi și pentru tot ceea ce există. Modelul este Hristos; acesta e sensul prezenței lui în lume.

Răul este activ și insinuant, cuceritor prin înșelăciune și elegant în convingere. Pasul lui e sigur într-o lume nesigură.

(2.V.1966 – București)

30 | ÎNFLORIRE

Omul bun, omul adevărat, caută pretutindeni numai binele. În cugetul și în fapta sa, acest om caută o zonă stabilă, pură și durabilă, caută un punct de sprijin de nezdruncinat și caută, mai ales, să treacă dincolo de ceea ce se împlinește într-un sfârșit și nu într-o permanență. Setea de absolut îl poartă în sensul unei desăvârșiri mereu cuceritoare, până în locul unde prezen-

ța principală a lucrurilor respiră. Efortul de înflorire a spiritului este calitativ definitoriu omului.

(3.V.1966 – București)

31 | PRINCIPIU SUVERAN

Mintea omului necuprinzătoare nu poate să se dispenseze de ideea de absolut.

În căile cunoașterii, omul caută un principiu suveran al existenței și de aci către izvorul universal și ultim din care își trage substanța ce-i face cu puțință realizarea în lume.

Noi, oamenii, nu ne putem salva fără un principiu generator și afirmativ, cu care trebuie să păstrăm un contact mai mult decât intelectual.

În acest fel, ne putem adânci propria existență și sensul creator al vieții.

(3.V.1966 – București)

32 | SCARA UMANĂ

Câtă deosebire de la om la om! Cât de mare este scara vieții umane!

De la existența banală și plată a omului cotidian, de la luciferismul sticlos și până la sublimul de aderență divină, scara vieții noastre este imensă, plată, subterană și armură cerească deodată.

De ce nu sunt toți oamenii buni?

Azi, mai mult ca oricând, omenirea e bolnavă; omul s-a părăsit pe sine pentru alte cuceriri și a întemeiat o religie a urii (răului).

(6.V.1966 – București)

33 | LUMEA CARE VINE

Lumea care vine nu este încă bine conturată; este așa cum e o lume a crizei.

Pentru a închide criza și pentru ca civilizația umană să poată dăinui, omul trebuie să aspire mai mult la cunoașterea esenței lucrurilor decât a aparenței lor; el va trebui să practice mai mult creația decât cuceririle.

Întemeiată pe puterea ce ține ordinea și armonia existenței, lumea care vine va trebui să dea un loc important sensului și spiritului, care bine îndrumate vor putea îmbogăți tezaurul universului uman, și vor face din viață o bucurie.

(6.V.1966 – București)